

בדרונו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

אורה זו תורה – אור הפורים מתורת מאיר עיני ישראל רביה"ק מרן זללה"ה

על מה הייתה גזירת המן על הגוף או הנפש

שאלה. הנה בלבוש מבואר החילוק בין חנוכה לפורים, שבפורים הנס היה על הצלת הגוף ולכן עושין סעודה ומשתה משא"כ בחנוכה שנתקן להלל והודאה, וצ"ע דבגמ' במגילה דף ט"ז מבואר ליהודים היתה אורה ושמחה דהיינו תורה תפילין ויו"ט, וברש"י שעל כל אלו גזר המן, וא"כ הרי גם פורים היה גזירה על הנפש, דהרי מבואר שגזר המן אף שלא יעסקו בתורה ויקיימו מצוות, וא"כ צ"ע מאי שנא נס חנוכה מנס פורים. והרי בחנוכה שם ג"כ נלחמו בהם בגוף, אבל בכל אופן מכיון שגזרו גם על הנפש א"כ ההודאה היא בהלל ולא במשתה ושמחה, וא"כ הרי בפורים ג"כ היה כן.

תשובה. עיקר הגזירה לא היה על זה.

חטא השתמשות בכלי הקודש

שאלה. בגמ' מגילה י"א ע"ב אמרו כיון דחזי דמלו שבעין ולא אפרוק אמר השתא תו לא מפרקי, וכו' בא שטן והרג את ושת, וצ"ע איזה עונש יש בזה בשבילו, הרי אדרבה הוא קיבל אשה יותר טובה.

תשובה. הרג את אשתו ונצטער אז.

ותשם אסתר את מרדכי על בית המן

שאלה. יש להעיר על לשון הפסוק 'ותשם אסתר את מרדכי על בית המן', ולמה היתה צריכה לשומו על בית המן, הרי היה מושם ועומד דהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, וצ"ע.

תשובה. היא שמה מטעם אחשוורוש כי הוא זכה בזה.

ואת ובית אביך תאבדו

שאלה. צ"ע מדוע לא חשש מרדכי להא דמבואר במכות (י' ע"א) שקללת חכם אפילו על תנאי היא באה.

תשובה. היה מוכרח לומר כן שתשמע לו.

העץ של המן

שאלה. הנה בפרקי דר"א (פרק מ"ט) מבואר וז"ל אמר לו אדני המלך יש עץ בביתו של המן מבית קדשי הקדשים, שני' ויבן את בית יער הלבנון ויעש את אולם העמודים חמישים אמה ארכו ושלוש אמות רחבו, מיד צוה המלך לתלותו, וכת' ויתלו את המן, ולכאו' צ"ע איך היה מותר לתלות על זה את המן הרי יש כאן מעילה בהקדש.

תשובה. באו פריצים וחללוה.

בנוסח הברכה הרב את ריבנו

שאלה. צ"ע בנוסח הברכה אומרים הרב את ריבנו הדין את דיננו בלשון הווה, ואילו בחנוכה בעל הניסים אומרים רבת את ריבם דנת את דינם, בלשון עבר.

תשובה. כי נס המן נוגע גם לנו שאילו היה הורג את כולם לא היינו קיימים. [ספר שמחת מרדכי]

כוונה בסעודת פורים

שאלה. במ"ב (בסי' תרצ"ה סק"ד) כתב שצריך כוונה למצוה בסעודת פורים ומקורו מהפמ"ג, ולכאורה דבריו אינם מובנים דהרי ברור וניכר שעושה זאת לשם מצוה. תשובה. זה אינו ניכר דיתכן שכונתו לאכול ארוחת צהרים.

בענין מלאכה בפורים

שאלה. הנה במשנה מסכת שקלים פ"א מ"א, באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים, בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין את הקברות ויוצאין אף על הכלאים, וצ"ע הא המשנה נשנית בירושלים ושם זה יום הפורים ואיך תקנו ביום זה עשיית כל צרכי הרבים.

תשובה. צורך רבים ומצוה התיירו.

בנוסח על הניסים

שאלה. הנה יש להבין אמאי מסיימים את העל הניסים בזה שאומרים ואתה פְּרַחְמִיךְ הַרְבִּים. הַפְּרִתְ אֶת עֲצָתוֹ. וְקִלְקַלְתְּ אֶת מַחְשְׁבֹתָיו. וְהִשְׁבֹּתְ לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֵאשׁוֹ. וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו עַל הָעֵץ. ולכאו' הרי עדיין לאחר שנתלה לא נגמר הנס, דהרי מבואר במגילה שתוסף אסתר ותדבר להשיב מחשבת המן, ואז המלך ציוה על האגרות השניות, וא"כ מדוע בסיפור הנס אנו עוצרים באמצע.

תשובה. פרסום הנס היה ע"י תליית המן ובניו.

שאלה בעניני פורים ושאלה בעניני פסח מה קודם

שאלה. הנה כ' הפוסקים שיש לעסוק בהל' הפסח כבר מפורים משום שלושים יום קודם החג, ולפי"ז יש להסתפק מה הדין בשנים שבאו ביום הפורים להרב, ואחד שואל שאלה בעניני פורים והשני בעניני פסח למי נזקקין תחילה, האם להלכות פסח שזה אולי אף חובה מה"ת ופורים דרבנן, או שסו"ס פורים יקדום וצ"ע.

תשובה. לכאורה פורים קודם.

להתפלל בפורים עם תחפושת

שאלה. בחור שמתחפש כל יום הפורים בקיטל או בחליפה שאין דרכו ללבוש, האם מותר לו להתפלל כך שמו"ע או שצריך ללבוש בגדיו הרגילים. תשובה. אם יכול נכון שיתלבש.

לא ילבש בתחפושת של תינוק

שאלה. האם יהא מותר להלביש תינוק בן שנה תחפושת של אשה ואולי איכא בזה איסור ספייה, ולא שמעתי מי שיחמיר בזה. תשובה. חלילה.

חלל עצום ונורא אחד עשר חודשים – מבכה בדמע תלמידו הגאון ר' שמואל ברוך גנוט

וְרַבֵּי בְּעוֹלָם הָיָה וּבְעוֹלָם הֵבָא. נֶעְנָה רַבֵּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר: טוֹב אֶתָּה לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵאֵב וְאֵם, שְׂאֵב וְאֵם בְּעוֹלָם הָיָה, וְרַבֵּי בְּעוֹלָם הָיָה וּבְעוֹלָם הֵבָא" (סנהדרין קא, א).

מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, בספרו "שיחות מוסר", מסביר שרבי טרפון סימל את רבו לטיפת גשם, בהתכוונו לכך שכשם שהגרעין הטמון באדמה יונק את כוחו וצומח מטיפת הגשם, כך נשמת התלמיד הטמונה בגופו, זקוקה להשפעת הרב, כדי לינוק ממנו את לקחי גשמי הדעת שמרעיף עליו, ועל ידי "טיפת הגשם" שמוזיל עליו רבו, יצליח לפרוח, לצמוח ולשגשג.

רבי יהושע הדגיש את "טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה", מפני שטבע השמש להצמיח את הזרע הטמון באדמה יחד עם הארת הזרע והקרנת קרני אור החמה עליו, כך הוא הרב, המצמיח ומגדל את תלמידיו בשילוב הארתו אליהם, הארה המצילתם מאבני הנגף העלולים לעמוד בדרכם, בכל שטחי החיים.

ורבי עקיבא העלה על נס את מעלתו של הרב, הנחשב אף יותר מאב ואם. ההורים הינם האנשים המטפלים באדם ובלעדיהם הריהם אומללים וחסרי אונים. גם הרב הוא כך, משמש כאומן הנושא את היונק, מטפחו ומתמסר אליו, עד שהתלמיד יכול לעמוד על רגליו, בעולם הזה וגם בעולם הבא.

ישנם שזכו שר' חיים, הריני כפרת משכבו, השקה אותם בטללי תחייה, זרע והצמיח. אחרים זכו להארת פנים ולעידוד בלתי פוסק. ישנם שזכו להתמסרות של אב ואם, ויש כאלו שזכו לכולם יחד. הצמחה והשקיה, גשמי ברכה וטללי תחייה, הארת פנים ולב רגש, הנחייה אישית בתורה, ביראה, בחכמה, בעצה, בתושיה, בכרכה מאהבה, בישועת 'צדיק גוזר', וגם באהבת רב לתלמיד ותלמיד לרב, אהבה וחיבה שאין כמותה.

רבים כותבים, מספרים, כולם רושמים, ואצלי? מעצור. לא מסוגל לסדר דברים על הכתב. לא יכול לקרוא ולסדר קלסרי תשובות שלמים ומבולגנים, מחברות, הקלטות. לא מצליח להתיישב ולהחליט שזהו, חייבים להעלות על הכתב הכל, בסדר ושיטתיות. כי מה דרישה היא, מיתומים, להירגע ולסדר, לרשום ולשרבט, לערוך ולעצב רגעים, שעות של 'במחיצתו', תשובות ופסקים, כשהלב כה שותת דם, ומנגנון ההדחקה עובד ללא הפוגה.

פורסם פעם על מיצג כל שהוא, שהיה במציאות או שנכתב רק כמשל וסיפור, ובו שש מליון עיגולים שיצר האמן, עיגול ועוד עיגול, עיגול ועוד עיגול. כל עיגול בצורתו וסגנונו שלו. כל זה כדי לנסות להכיל את השואה, בה נכחדו 6,000,000 יהודים, הי"ד.

אפשר לדבר על השואה בהסתכלות כוללנית של שש מיליון, אך אפשר להביט בכל אחד מנרצחי השואה בפני עצמו. עוד אדם ועוד אדם, ועוד אחד ועוד אחת. ואז, אז השואה מקבלת משמעות אחרת, פרטנית, יחידנית, הרבה יותר כואבת.

כשמדברים ב'גדול', בכללות, על מרן רבינו זיע"א, יכולים ללמוד הרבה תובנות ולקחי חיים. אך אם נפרוט את ה'אבל יחיד' לפרוטות. את ה'אבל יחיד' שלי, את ה'אבל יחיד' שלך, ושליך, את חסרון והחלל האדיר, שלא היה כמותו שנות דור, של מעגלים מעגלים רחבים כל כך, של כל שדרות הציבור, בפרט של הבני-תורה. עיגול ועוד עיגול של יתמות אין סופית.

11 חודש ללא ר' חיים. גדולה היא האבידה מנשוא. אך לפחות נחמה היא לנו, שזכינו להתדבק בעץ החיים ולספוג ממנו תורה והליכות חיים, הנהגות ישרות וקרבת אלוקים, במשך שנים רבות ומאושרות. מי יתן לנו תמורתו.

הסלולרי מצלצל. קרוב משפחה על הקו, רוצה לדון יחד בשאלה כל שהיא. מעלים צדדים לכאן ולכאן ולא מגיעים לכלל הכרעה. "אשאל את ר' חיים", אני מבטיח לו מינייה וביה.

"את מי??", הוא שואל, זועק.

ואני נעצר, באמצע הרחוב, ליד מרכז מסחרי שוקק, ודומע. עומד ובוכה, כי בעצם, מיד נזכרתי, כבר אי אפשר לשאול את ר' חיים.

בעוד כשבועיים יציינו כל בית ישראל חלל עמוק של שנה שלמה לסילוקו של מרן רבינו רשכבה"ג שר התורה הגר"ח זיע"א, הכ"מ. לא יאומן כי חלפו כבר 11 חודש. 11 חודשי יתמות אמיתיים, פשוטים, כואבים. חלל עצום ונורא, ואין הבור מתמלא מחולייתו.

מגיל 14 שאלתי כל דבר את ר' חיים. שאלות אישיות, הכרעות כילד בחיידור (להיכן ללכת לשיבה קטנה), שאלות כבן ישיבה קטנה, שאלות כבן ישיבה גדולה, שידוכים, חיי נישואין, ילדים, ילדות, ומשם, ברוך ה', לשאלות על תורתם של בנים, השידוכים, החיים עצמם, המלאים בכל כך הרבה דילמות, מבוכות וצורך בהדרכתו של איש האלוקים. והנה, בפתע פתאום, השידוך הבא מגיע, ישנה שאלה כבדת משקל, ואין, לא ניתן לשאול את ר' חיים.

במשך שנים רבות, עשרות שנים, הרצתי לפחות 2 מכתבי תורה לרבינו זצוק"ל בכל שבוע. כאלף מכתבי שאלות, מחברות צפופות מלאות, דפי שאלות שהגשתי בעצמי. ובעשור האחרון, באמצעות הנכדים היקרים, התשובות היו מגיעות בו ביום, תוך שעה או שעתיים. אינני זוכר כמעט ערב אחד בלי שאלה, ותשובה. בחודש - חודש וחצי שלפני הפטירה, הרצתי עשרות שאלות לימודיות, בזה אחר זה. כי "גברא לא חזי, מזלא חזי". להספיק לקבל עוד ועוד, פן כבר לא נוכל. לקבל עוד משהו, עוד הכרעה, עוד פסק הלכה. ומאז, הכל נדם. נעצר.

ברוך ה', דור דור ודורשיו, גדוליו ומאירי עיניו, אך ישנם אלפי שאלות ואיבעיות שרק ר' חיים היה משיב עליהם, מתוך ידיעת כל התורה כולה, בה שלט שלטון ללא מיצרים.

"בָּא רַבֵּי עֲקִיבָא. מִדְּ קָרַע אֶת בְּגָדָיו וְחָלַשׁ בְּשַׁעְרוֹ וְהָיָה דָמוֹ שׁוֹתֵת וְנוֹפֵל לְאַרְצֵי וְהָיָה צוֹעֵק וּבּוֹכָה וְאָמַר: אֵלֵי רַבֵּי עֲלִיךָ, אֵלֵי עֲלִיךָ מְרִי, שֶׁהִנַּחְתָּ כָּל הַדּוֹר יְתוֹם. פָּתַח עָלָיו בְּשׁוֹרָה וְאָמַר אָבִי אָבִי רַבֵּי יִשְׂרָאֵל וּפְרָשִׁיו, מְעוֹת יֵשׁ לִי וְאֵין לִי שְׁלָחָנִי לְרַצּוֹתָי" (אדר"ג).

מנסה להדחיק. מנסה לא לחשוב. מנסה לא לקרוא ולהיזכר. לא עוזר. יתמות.

איך לגשת לשידוך, לנסוע לבית הרפואה לפני לידה, להיכנס לניתוח, לקבוע האם לעשות כך או כך, מבלי לשמוע את ה'אפשר', ה'ברכה והצלחה', 'בקרוב', 'רפואה שלימה', 'כשר וישר' של ר' חיים. כמה ניתן כדי לשמוע עוד 'בו'ה' אחד. איך אפשר לעצור חיים שלמים, שהשם 'ר' חיים' נישא בו בקביעות יומיומית. וכי נחליף את 'נשאל הערב את ר' חיים', בתמונה גדולה, התלוייה בקיר הסלון?!

"כִּשְׁחָלָה רַבֵּי אֶלְעָזָר נִכְנְסוּ אַרְבַּעַת זְקָנִים לְבַקְרוֹ. נֶעְנָה רַבֵּי טְרַפּוֹן וְאָמַר: טוֹב אֶתָּה לְיִשְׂרָאֵל מִטְּפָה שֶׁל גִּשְׁמִים, שֶׁטְּפָה שֶׁל גִּשְׁמִים בְּעוֹלָם הָיָה וּבְעוֹלָם הֵבָא. נֶעְנָה רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: טוֹב אֶתָּה לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִגִּלְגַּל חֲמָה, שֶׁגִּלְגַּל חֲמָה בְּעוֹלָם הָיָה